

YENİ MADEN KANUNU VE BEKLENTİLER*

Nejat TAMZOK/Maden Mühendisleri Odası Genel Sekreteri

"3213 Sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı", 26 Mayıs 2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir. Uzun süredir gündemde olan ve çeşitli kesimlerce üzerinde önemli tartışmalar da yapılan tasarı, 4 Haziran 2004'te Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onaylanmış, 5 Haziran 2004 tarih ve 18785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1985 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu'nun yerine çıkarılan 3213 sayılı yasa, sektörün sorunlarına çözüm getirememiş ve bu nedenle yıllar içerisinde sürekli olarak değişikliğe uğramıştır. Yasada yapılan kısmi değişikliklerin de sektörün sorunlarının aşılması ve sektörün geliştirilmesi ile ilgili gerekli çözümleri üretememesi nedeniyle, 2000 yılından itibaren bazı yasal değişiklikler yapılmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, bu çalışmalar da, sektörün gelişmesine yönelik beklenen düzenlemeleri getirememiştir.

Söz konusu tasarı, 57. Hükümet döneminde TBMM'ye gönderilmiş, ancak, çeşitli kesimlerden yoğun tepkiler almış ve 3 Kasım seçimlerinin de araya girmesi nedeniyle o dönemde yasalaşamamıştır. Tasarı, seçimler sonrası üzerinde büyük ölçüde değişiklikler de yapılarak, yeni oluşan TBMM'ye getirilmiş ve çalışmalar yeniden başlatılmıştır.

TBMM Bütçe ve Plan Komisyonu'nda, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda ve Çevre Komisyonu'nda, bir yıldan fazla bir süre görüşülen tasarı, bu süreçte yine belirli değişiklikler yapılmak suretiyle son şeklini almıştır.

Kabul edilen yasa ile, Taş Ocakları Nizamnamesi yürürlükten kaldırılarak, kum, çakıl ve taş ocağı işletmeciliği Maden Kanunu kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme ile, ülkemizde bulunan yaklaşık 4.000 adet taşocağının teknik eleman denetiminde üretimini yapması, sektördeki teknoloji kullanımı ve genel verimlilik düzeyinin artması, yılda ortalama 100 civarın-

da olan ölümlü iş kazalarının azalması ve görüntü kirliliği de yaratan çevre etkilerinin ortadan kalkması beklenmektedir. Ancak, bunun için, valiliklerin ve il özel idarelerinin denetimine bırakılan madenlerin gerekli teknik denetimlerinin yapılabilmesi bakımından, bu görevleri yerine getirebilecek sayıda teknik eleman kadrolarının ivedilikle oluşturulmaları gerekmektedir.

Yasanın oluşumu sürecinde, bor madenleri üzerinde, rekabeti ülkemiz aleyhine çevirebilecek arama ve işletme hakları talepleri, çeşitli kesimlerin karşı çıkışıyla engellenebilmiştir. Yasayla, 2840 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmuş, bu kanunun yürürlük tarihinden önce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenleri 2840 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmuştur. Düzenlemeye göre, kanunun yayımı tarihinden önce ya da sonra bulunan tüm bor madenleri kamu eliyle işletilecektir.

Yine, kanun değişikliği ile, Ereğli Taşkömürü Havzası, Maden Kanunu kapsamına alınmıştır. Kamuoyu baskısı sonucu, Türkiye Taşkömürü Kurumu'na verilmek istenen, havzadaki sahaları devretme yetkisi kanun kapsamından çıkarılmıştır. Bu olumlu bir gelişme olarak görünmesine rağmen; kanun metninde yer alan "hukuku uhdesinde kalmak kaydıyla işletirir" cümlesi ile ülkemiz kömür madenciliğinin, 1978 yılında ruhsatların birleştirilerek havza madenciliğine geçilmiş olması nedeniyle büyük ölçüde gelişme sağladığı göz ardı edilmektedir. Havza madenciliği ile rasyonel işletmecilik yapılabilmekte ve kaynak kaybı önlenmektedir. Benzeri yetki-lerin geçmişte nasıl kötü yönde kullanıldığının da unutulmaması gerekir.

Burada üzerinde durulması gereken husus, madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik öneminin niteliğine ilişkindir. Madenlerin kalkınma bakımından önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına hammadde olarak satılıp döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve

* Bu makale, Türkiye Maden İşçileri Sendikası yayın organı 'Madenci Dergisi'nin Haziran 2004 tarihli 394. sayısında yayımlanmıştır.

GORUŞ

kaliteli girdi sağlamalarındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön plzanda tutulmalıdır. Bu husus, kanunda ihmal edilmektedir.

Genel olarak bakıldığında, ülkemiz madencilik sektörünün istenilen düzeyde gelişmemiş olmasının nedeni sadece yasal mevzuat ile ilişkilendirilemez. Diğer pek çok alanda olduğu gibi madencilik alanında da yol alamayışımızın belirgin nedenleri arasında; stratejik öngörüyle insan kaynakları planlamasını da göz önüne alan kalkınma modellerinin bir türlü geliştirilemeyip uluslararası finans kuruluşlarının güdümünde ekonomik ve sosyal politikaların uygulanmaya çalışılması, özellikle son yirmi yılda planlama düşüncesinin tamamen bir kenara bırakılması, ekonominin sanayileşme ve yatırım artışlarına dayalı dengeli bir yapıya kavuşturulamaması, sanayileşmenin olmazsa olmaz koşulu olan teknoloji üretimini sağlamak amacıyla geliştirilmesi ve uygulanması gereken ulusal bilim ve teknoloji politikalarımızın olmayışı, yönetsel yapılarıdaki verimsizlik, yolsuzluk ve yozlaşma bulunmaktadır.

Bu çerçevede, insanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözetken, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" oluşturmak, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşımaktadır.

İnsan onuruna ve emeğine saygı, madencilik faaliyetlerinin planlanma ve uygulanmasında hareket noktası olmalıdır. Kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır. Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar, herşeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ile desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır.

Sektörde gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücünün varlığı önemlidir. Sektörde teknik eleman istihdamının süratle arttırılması, genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir. Madencilik faaliyetlerinin kaynak kaybına yol açmadan, akılcı ve ekonomik kurallara göre ve iş güvenliği ve iş sağlığı esasları çerçevesinde yürütülmesi, bilimsel ve teknik bilginin kullanımı ile mümkündür.

Yine, yasal mevzuatın uygulanması ve uygulamaların denetlenmesi bakımından, mevcut yönetsel yapıların yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözülmesi, etkin kamu denetiminin sağlanmasındaki zaafiyetin devam etmesine neden olacaktır.

Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde ya madencilik ya çevre dayatması bulunmamaktadır. Madenciliğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.

Yukarıda değinilen hususların göz ardı edilerek, sektörün sorunlarının sadece mevzuat değişiklikleri ile çözülebileceğini beklemek mümkün değildir. Böyle bir durumda, en iyi yasa bile işe yaramayacaktır. Yine, en iyi yasa metni bile kötü uygulandığında büyük olumsuzluklara yol açabilmektedir. Bu çerçevede, söz konusu yasayla ilgili uygulama yönetmeliklerinin, kamu yararı öncelikli tutularak madencilik sektöründen ülkeye beklenen en yüksek yararı elde etmek üzere, konuyla ilgili tüm tarafların katılımıyla hazırlanması kritik önem taşımaktadır.

